

Chemie

1ste Ba Fysica en Sterrenkunde

Oplosbaarheid

Oplosbaarheidsproduct

- Voorbeeld AgCl:

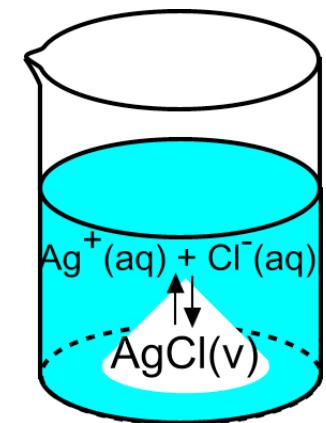
- Oplosbaarheidsproduct:

$$K_s = [\text{Ag}^+]_{vo} [\text{Cl}^-]_{vo}$$

- Algemeen geldt voor zout $M_p L_q^{n-}$:

met $K_s = [M^{m+}]_{vo}^p [L^{n-}]_{vo}^q$

Toepassing 11.1

Bij 25 °C kan 0,00188 g AgCl ($M_r = 143,3$) opgelost worden in 1 L water. Bereken K_s .

De stofhoeveelheid AgCl die in oplossing terechtkwam (onder volledig gedissocieerde vorm van zilver-kationen en chloride-anionen) is:

$$n = \frac{m}{M} = \frac{0,00188 \text{ g}}{143,3 \frac{\text{g}}{\text{mol}}} = 1,3 \cdot 10^{-5} \text{ mol}$$

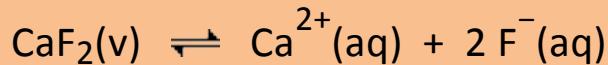
Voor elke eenheid AgCl die hierbij in oplossing terecht kwam, ontstond een Cl^- (aq)- en een Ag^+ (aq)-ion, dus:

$$K_s = (1,31 \cdot 10^{-5})^2 = 1,72 \cdot 10^{-10}$$

Toepassing 11.2

CaF_2 bezit bij 25 °C een oplosbaarheidsproduct $K_s = 3,5 \cdot 10^{-11}$. Wat is de concentratie aan Ca^{2+} (aq) en F^- (aq) in een verzadigde oplossing? Hoeveel gram CaF_2 (v) ($M_r = 78,08$) kan men, bij 25 °C, maximaal in 100 mL water oplossen?

1. Het oplossingsevenwicht is:

$$K_s = [\text{Ca}^{2+}]_{\text{vo}} [\text{F}^-]_{\text{vo}}^2$$

Stel $[\text{Ca}^{2+}]_{\text{vo}} = x$, dan kunnen we schrijven

$$K_s = (x) \times (2x)^2 = 4x^3$$

$$x = \sqrt[3]{\frac{K_s}{4}} = \sqrt[3]{\frac{3,5 \cdot 10^{-11}}{4}} = 2,1 \cdot 10^{-4} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

zodat

$$[\text{Ca}^{2+}]_{\text{vo}} = 2,1 \cdot 10^{-4} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

$$[\text{F}^-]_{\text{vo}} = 2 \times 2,1 \cdot 10^{-4} \frac{\text{mol}}{\text{L}} = 4,2 \cdot 10^{-4} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

2. Het aantal mol CaF_2 dat maximaal in oplossing kan komen is uiteraard gelijk aan het aantal mol Ca^{2+} in de verzwadigde oplossing of gelijk aan de helft van het aantal mol F^- -anionen in de verzwadigde oplossing. Dit stemt overeen met een massa vast CaF_2 van

$$[\text{Ca}^{2+}]_{\text{vo}} = 78,08 \frac{\text{g}}{\text{mol}} \times 2,1 \cdot 10^{-4} \frac{\text{mol}}{\text{L}} = 1,7 \cdot 10^{-3} \frac{\text{g}}{\text{L}}.$$

Met verwaarlozen van een zeer kleine volumeverandering kunnen we stellen dat in 100 mL water maximaal $1,7 \cdot 10^{-4}$ g CaF_2 kan opgelost worden.

Reactiequotiënt

- Reactiequotiënt Q:

$Q = K_s$	Het systeem was in evenwicht, macroscopisch kan geen chemische reactie waargenomen worden. De concentratie van alle species in oplossing blijft dezelfde. Toch is een constante heroplossing van neergeslagen zout aan de gang. De evenwichtspositie verandert niet. De oplossing is verzadigd .
$Q < K_s$	Het reactieproduct van de concentraties is kleiner dan bij evenwicht. Een deel van het neerslag zal in oplossing gaan tot wanneer de concentratie van de ionen gelijk is aan deze vereist door het oplosbaarheidsproduct. De snelheid waarmee dit gebeurt is hiervan echter niet rechtstreeks afhankelijk. De positie verschuift naar rechts. De oplossing was niet verzadigd (onverzadigd).
$Q > K_s$	De omgekeerde situatie. Een deel van de ionen in oplossing zal zich neerslaan om ervoor te zorgen dat aan het oplosbaarheidsproduct wordt voldaan. De positie verschuift naar links. De oplossing was oververzadigd

Oplosbaarheid

- **Oplosbaarheidsproduct** = evenwichtsconstante
- **Oplosbaarheid** = evenwichtspositie
- ∞ aantal evenwichtsposities!
- K_s waarden mogen niet vergeleken worden om relatieve oplosbaarheid te voorspellen!

Oplosbaarheid

De (molaire) **OPLOSBAARHEID (S)** van een stof is het maximale aantal mol dat men, bij een gegeven temperatuur, kan oplossen in 1 liter zuiver water.

De oplosbaarheid is geen constante. Zij hangt af van een aantal factoren (bv. temperatuur, gemeenschappelijke ionen,...). In tabellenboekjes vind je daarom het **OPLOSBAARHEIDSPRODUCT (K_s)**.

Oefening

Rangschik volgende zouten volgens toenemende oplosbaarheid.

Gegeven:

$$\text{CuS} \quad K_s = 6,0 \cdot 10^{-37}$$

$$\text{Ag}_2\text{S} \quad K_s = 6,0 \cdot 10^{-51}$$

$$\text{Bi}_2\text{S}_3 \quad K_s = 1,8 \cdot 10^{-99}$$

a. CuS(v) $K_s = [\text{Cu}^{2+}] \times [S^{2-}] = x^2$

$$x = \sqrt{K_s} = \sqrt{6,0 \cdot 10^{-37}} = 7,7 \cdot 10^{-19} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

b. Ag₂S(v) $K_s = [\text{Ag}^+]^2 \times [S^{2-}] = (2x)^2 x = 4x^3$

Ag₂S(v) > CuS(v) > Bi₂S₃(v)

$$x = \sqrt[3]{\frac{K_s}{4}} = \sqrt[3]{\frac{6,0 \cdot 10^{-51}}{4}} = 1,1 \cdot 10^{-17} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

c. Bi₂S₃(v) $K_s = [\text{Bi}^{3+}]^2 \times [S^{2-}]^3 = (2x)^2 (3x)^3 = 108x^5$

$$x = \sqrt[5]{\frac{K_s}{108}} = \sqrt[5]{\frac{1,8 \cdot 10^{-99}}{108}} = 7,0 \cdot 10^{-21} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

Gemeenschappelijk-ioneffect

- Oplosbaarheid Ag_2CrO_4 ($K_s = 1,1 \cdot 10^{-12}$)?

$$K_s = [\text{Ag}^+]^2 \times [\text{CrO}_4^{2-}] = (2x)^2 \times x = 4x^3 = 1,1 \cdot 10^{-12}$$

$$x = \sqrt[3]{\frac{K_s}{4}} = \sqrt[3]{\frac{1,1 \cdot 10^{-12}}{4}} = 6,5 \cdot 10^{-5} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

$$\boxed{S = 6,5 \cdot 10^{-5}}$$

- Oplosbaarheid Ag_2CrO_4 in **$0,10 \text{ M AgNO}_3$** ?
- AgNO_3 is goed oplosbaar (volledige dissociatie)!

Gemeenschappelijk-ioneffect

- Oplossen van Ag_2CrO_4 :

$$K_s = [\text{Ag}^+]^2 \times [\text{CrO}_4^{2-}] = 1,1 \cdot 10^{-12}$$

$\frac{\text{mol}}{\text{L}}$	$\text{Ag}^+(\text{aq})$	$\text{CrO}_4^{2-}(\text{aq})$
Oorspronkelijk	0,10	0
Toevoegen van vast Ag_2CrO_4	+ 2x	+ x
Nadien	0,10 + 2x	x

Gemeenschappelijk-ioneffect

- Subsitusie in K_s :

$$K_s = (0,10 + 2x)^2(x) = 1,1 \cdot 10^{-12}$$

$$K_s = (0,10)^2(x) = 1,1 \cdot 10^{-12}$$

$$x = 1,1 \cdot 10^{-10} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$$

$$S = 1,1 \cdot 10^{-10}$$

$\frac{\text{mol}}{\text{L}}$	$\text{Ag}^+(\text{aq})$	$\text{CrO}_4^{2-}(\text{aq})$
Nadien	$0,10 + 2 \times 1,1 \cdot 10^{-10} = 0,10 \frac{\text{mol}}{\text{L}}$	$1,1 \cdot 10^{-10} \frac{\text{mol}}{\text{L}}$